HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

גמ' אמר שמואל [א]והוא שקשורה לו מע"ש אמר רב נחמן מתני' נמי דיקא דקתני [א]אין החמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו היכי דמי אילימא שאינה קשורה לו כלל פשיטא דילמא נפלה ליה ואתי לאתויי אלא לאו שאינה קשורה מע"ש מכלל דרישא שקשורה לו מע"ש ש"מ תניא נמי הכי [ב]חמור יוצא במרדעת בזמן שקשורה לו מע"ש [ב]ולא באוכף אע"פ שקשורה לו מע"ש רבן שמעון בן גמליאל אומר אף באוכף בזמן שקשורה לו מע"ש ובלבד שלא יקשור לו מסריכן ובלבד שלא יפשול לו רצועה תחת זנבו בעא מיניה רב אסי בר נתן מר' חייא בר רב אשי מהו ליתן מרדעת על גבי חמור בשבת אמר ליה [ג]מותר א"ל וכי מה בין זה לאוכף אישתיק איתיביה [ד]אוכף שעל גבי חמור לא יטלטלנה בידו אלא מוליכה ומביאה בחצר והוא נופל מאליו השתא ליטול אמרת לא להניח מיבעיא אמר ליה ר' זירא שבקיה כרביה סבירא ליה דאמר רב חייא בר אשי אמר רב תולין [ג]טרסקל לבהמה בשבת וקל וחומר למרדעת ומה התם דמשום תענוג שרי הכא דמשום צער לא כל שכן שמואל אמר מרדעת מותר [ה]טרסקל אסור אזל ר' חייא בר יוסף אמרה לשמעתא דרב קמיה דשמואל א"ל אי הכי אמר אבא לא ידע במילי דשבתא ולא כלום כי סליק ר' זירא אשכחיה לר' בנימין בר יפת דיתיב וקאמר ליה משמיה דר' יוחנן נותנין מרדעת על גבי חמור בשבת א"ל [ד]יישר וכן תרגמה אריוך בבבל [ה]אריוך מנו שמואל והא רב נמי אמרה אלא שמעיה דהוה מסיים ביה ואין תולין טרסקל בשבת א"ל יישר וכן תרגמה אריוך בבבל דכולי עלמא מיהת מרדעת מותר מאי שנא מאוכף שאני התם דאפשר דנפיל ממילא רב פפא אמר כאן לחממה כאן לצננה לחממה אית לה צערא לצננה לית לה צערא והיינו דאמרי אינשי חמרא אפי' בתקופת תמוז קרירא לה מיתיבי [ו]לא יצא הסוס בזנב שועל ולא [ז]בזהורית שבין עיניו [ח]לא יצא הזב בכיס שלו ולא עזים בכיס שבדדיהן ולא פרה בחסום שבפיה ולא סייחים בטרסקלין שבפיהם לרה"ר ולא בהמה בסנדל שברגליה ולא בקמיע אע"פ שהוא מומחה וזו חומר בבהמה מבאדם אבל יוצא הוא באגד שעל גבי המכה [ט]ובקשישין שעל גבי השבר ובשיליא המדולדלת בה [י]ופוקקין לה זוג בצוארה ומטיילת עמו בחצר קתני מיהת ולא סייחין בטרסקלים שבפיהם לרה"ר לרה"ר הוא דלא הא בחצר שפיר דמי מאי לאו בגדולים ומשום תענוג לא [ז]בקטנים ומשום צער דיקא נמי דקתני

דומיא

גמ' מתניתין נמי דיקא. לקמן בהאי פירקא: **אף באוכף.** דאיהו נמי מהני לחממה: **ובלבד שלא יקשור לו מסריכן.** פייטר"ל דמיחזי כמי שרוצה להטעינו משוי: **רצועה תחת זנבו.** פושל"א שנותנים שם שלא תרד האוכף והמשוי על צוארה כשהיא יורדת לעמק והמסרך שלא תרד על זנבה כשהיא עולה על ההרים: **מהו ליתן מרדעת.** ולא לצאת לרה"ר אלא בחצר ומפני הצינה: ה"ג **אמר ליה מותר א"ל וכי מה בין זה לאוכף אישתיק איתיביה כו'.** כסבור הא דאישתיק משום דלא אשגח ביה דסבר אוכף נמי שרי ואותיביה מברייתא דאסור ליטלה והשתא ליטול אמרת לא להניח מיבעיא דדמי כאילו צריך להטעינה משוי: **כרביה.** רב: **טרסקל.** סל מלא שעורים תולין לה בצוארה ופיה נתון לתוכו ואוכלת ותענוג בעלמא הוא שלא תטרח לשוח צוארה לארץ: **צער.** של צינה: **מרדעת מותר.** דצערא היא הלכך אורחה בהכי ולאו משוי הוא: **לשמעתא דרב.** דשרי בטרסקל: **אבא.** [י]חברי כמו אברך אבא למלכא (בראשית מא): שמואל קרי אריוך על שם שהיה בקי בדינין ושופט כמלך השופט על הארץ. לשון ריכא [ל]מלך (ב"ב דף ד.): **והא רב נמי אמרה.** דכיון דשרי בטרסקל כ"ש מרדעת: **מאי שנא מאוכף.** שאסור ליטול וכ"ש להניחו: **דנפיל ממילא.** כדקתני מוליכו ומביאו לחצר והוא נופל מאליו: **כאן לחממה.** מרדעת צריך לחממה ומותר משום צער דצינה אבל נטילת אוכף אינו אלא שיצטנן שנתחממה ע"י משאוי שנשאה מבעוד יום ואי לא שקיל ליה לא איכפת לן שהרי הוא יצטנן מאליו דאמרי אינשי וכו': **בזנב שועל.** שתולין לו בין עיניו שלא ישלוט בו עין: **זהורית.** לנוי: **בכיס שלו.** שתולין לו באמתו לקבל זוב ולבדוק מנין ראיותיו שאינו תכשיט לו: **בכיס שבדדיהן.** לקבל חלב הנוטף. אי נמי שלא ישרטו דדיהן על הקוצים שהיו דדיהן גסין: **בחסום שבפיה.** שחוסמין אותה שלא תרעה בשדות אחרים וכשמגיעין למקום מרעיתם נוטלין אותה הימנה: **בסנדל שברגליה.** שעושין לה סנדל של מתכת שלא יזיקוה האבנים: **קמיע.** כתב לרפואת חולי: **מומחה.** שריפא כבר ג' פעמים: **וזה חומר בבהמה מבאדם.** קס"ד השתא דאקמיע קאי דאמרינן לקמן בפרק במה אשה יוצאה (ד' סא.) שהאדם יוצא בקמיע מומחה. וכל הני דקתני לא תצא הנך דלאו שמירת גופה הוא אלא משאוי וסנדל משום דדילמא מישתליף ואתי לאתויי: **אגד שעל גבי המכה.** ליכא למימר אתי לאתויי: **קשישין שעל השבר.** בהמה שנשבר בה עצם עושין לה דפין מכאן ומכאן וקושרים אותן שם והן מעמידין העצם שלא ינוד אנה ואנה עד שמתחבר: **ובשליא המדולדלת בה.** שילתה מקלתה: **ופוקקין לה זוג.** אבל כשאינו פקוק אפי' בחצר לא תצא מפני שהעינבל שבתוכה מקשקש ומוליד קול לכך פוקק בצמר או במוכין שלא יקשקש העינבל שבתוכה: **זוג.** אישקלי"ט. עינבל בטדי"ל: **ומטיילת.** באותו זוג בחצר אבל לא תצא בו לרה"ר כדמפרש לקמן בפרקין (דף נד:) דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: **מאי לאו.** בסייחים גדולים קאמר דצוארן ארוך ואין להם צער לשוח ולאכול מע"ג הקרקע ותולה להן טרסקל לתענוג וקשיא לשמואל: **קטנים.** ארכובותיהן גבוהין וצוארן קטן ויש להם צער לשוח ע"ג הקרקע ולאכול:

דומיא

והוא שקשורה לו מע"ש. רש"י פי' לקמן [מ] דבקשורה מע"ש הוי מלבוש החמור אבל באינה קשורה מע"ש הוי משאוי[א] ועוד יש לפרש דבאינה קשורה מע"ש מיחזי כמתכוין להוצאת המרדעת וה"ר פור"ת פירש דמיחזי כאילו מתכוין להוליך הבהמה למקום רחוק[ב]:

אילימא שאינה קשורה לו כלל **פשיטא.** ולא בעי למפרך דמרישא שמעינן לה דקתני בזמן שהיא קשורה הא אינה קשורה לא דדרך משניות כן [ג]במסכת ע"ז (דף לה:) אלו דברים אסורין באכילה[ד] כבשים שדרכן לתת[ה] לתוכן יין כו' ובסיפא (שם דף לט:) קתני ואלו מותרים באכילה כו' וכבשים שאין דרכן לתת כו'[ו] ובפרק אלו טרפות (חולין דף נד.) קתני אלו כשרות אע"ג דאיכא מינייהו דשמעי' מרישא [נ] וא"ת ונפשוט[ז] מרישא[ח] דבקשורה מערב שבת איירי מדאיצטריך למיתני בזמן שהיא קשורה [ט]דבלאו הכי הוה ידעי' דאיירי בקשורה דאי באינה קשורה פשיטא דאסור דילמא נפלה ואתי לאתויי כדקאמר הכא אילימא כו' אלא ודאי בזמן שקשורה מע"ש קאמר וי"ל דמרישא לא תפשוט דאדרבה ה"א דלהכי תנא בזמן שהיא קשורה לאשמעי' דאפי' קשורה בשבת דאי לא תנא ליה ה"א דוקא בקשורה לו מע"ש אבל בקשורה בשבת לא קמ"ל להכי דייק מסיפא:

מהו ליתן המרדעת ע"ג חמור בשבת. ואין לאסור משום דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל [ס] דבהמה חשיבא כדבר הניטל כיון דיכול למושכה ולהוליכה בכל מקום[י] ורב אסי בר נתן דבעי אם אסור אין לפרש משום דמיחזי כרוצה להוליך הבהמה למקום רחוק[יא] דא"כ היכי דייק דמאן דשרי טרסקל כ"ש מרדעת.[יב] ואין לפרש נמי דבעי למיסר בחצר אטו רה"ר כדאמר גבי אשה בפ' במה אשה (לקמן דף סד:)[יג] דגבי בהמה לא גזרו כדתניא בסמוך גבי זוג ומטיילת עמו בחצר אלא נראה לר"י דטעמא משום טרחא דשבת ואע"ג דשריא קרצוף בפ"ב דביצה (דף כג.) התם יש לה צער ביותר א"נ לא שרי אלא בי"ט אבל בשבת אסור:

אוכף שע"ג החמור. וא"ת ויתיר האוכף וינער ויפול כדאמר בפ' [ע] כל כתבי גבי היתה בהמתו טעונה טבל כו' וי"ל דהתם מיירי בשקין שתוכל הבהמה להתקלקל אבל מחמת האוכף לא תוכל הבהמה להתקלקל לכך לא התירו:

תולין טרסקל. וא"ת ותאסר משום דמשתמש בבע"ח כי היכי דאסור להניח נר על גבי דקל בשבת [פ] משום דמשתמש במחובר וי"ל דהתם מנענע הענפים אבל הכא אינו מנענע הבהמה בכך ורב אסי ברבי נתן דבעי למיסר [צ] אפשר משום דילמא אתי להשתמש בבע"ח (ת"י):

אריוך. שם מלך כדכתיב אריוך מלך אלסר (בראשית יד) ונקטי' טפי משאר מלכים לפי שמובלע בו לשון ארי: **דשמעיה דקא** מסיים בה כו'. אע"ג דקיי"ל [ק] כרב באיסורי היינו לגבי שמואל לחודיה אבל הכא ר' יוחנן דקי"ל כוותיה לגבי רב קאי כשמואל ובריית' דאוכף נמי קיימא כשמואל למאי דמשני כאן לחממה כאן לצננה[יד] ומתני' דאין סכין ומפרכסין לבהמה דמייתי לקמן נמי פליגא אדרב כדפירש בקונטרס: **מאי לאו בגדולים** ומשום תענוג. וא"ת ומאי קושיא דילמא הכא מיירי בטרסקל שנתלה מע"ש אבל לתלות בשבת אפי' בחצר אסור ותירץ דדייק[טו] מדנקט רה"ר גבי טרסקל טפי משאר דכולהו נמי ברה"ר איירי אלא נקט רה"ר[טז] דבחצר מותר בכל ענין:

כגון

מסורת הש"ס

א) לקמן נד:, ב) [תוספ' פ"ה], ג) [גיר' הערוך קרסטל וכן איתא ברי"ף], ד) [ברכות מב: וש"נ], ה) [חולין עו:], ו) [תוספת' פ"ה], ז) [פי' לשון של זהורית שתולין לסוס משום נוי ערוך], ח) [לעיל יא:], ט) [גיר' הערוך בערך קש ובקשקשין], י) לקמן סד:, כ) עי' ברש"י חולין מה:, ל) [ובחולין עו: פרש"י על שם אריוך מלך אלסר כמ"ש תוס' כאן ובמנחות לח: פרש"י כמו גור ארי' יהודה ולהכי קרי לשמואל אריוך דקי"ל הלכתא כשמואל בדינא ובקדושין לט. לא פרש"י כלום] ומ"כ טעם אחר דאריוך מלך היינו דהלכה כוותיה בדינא כמו דינא דמלכות' אלסר נוטריקון אל אסר כלומר חוץ מלענין איסור' דאין הל' כותי' אלא כרב, מ) [נד: ד"ה כדאמרן], נ) [חולין מ"ב. וע"ש בתוס' ד"ה ניקב ותוס' נד. ד"ה ואלו כשרות כולהו צריכי וקל"ע], ס) [לעיל מג:], ע) נ"ל בתרא ד' קנד:, פ) [נ"ל ביו"ט. דבש תמר], צ) נ"ל אפשר, ק) [בכורות מט:],

* * *

מוסף תוספות

א. דלא גלי מאתמול שיהא צריכה לכך שיהא לה למלבוש. רש"י לקמן נד: ב. או לחינגא. הגהות אשרי. ג. כדתנן. תוס' הרא"ש. ד. ואין אסורין איסור הנאה. תוס' הרא"ש. ה. בתוכן יין. תוס' הרא"ש. ו. והך סיפא מרישא שמעינן ליה. תוס' הרא"ש. ז. נמי. תוס' הרא"ש. ח. גופא. ריטב"א. ט. ליתני חמור יוצא במרדעת ותו לא. תוס' הרא"ש. י. כדתנן ונמשכין בשיר. תוס' הרא"ש. יא. כדפרישית לעיל גבי לא תצא בו לרשות הרבים (עי' תוד"ה והא שקשורה). תוס' הרא"ש. יב. אלא ודאי לא שייך האי טעמא אלא כשמוליכה לרשות הרבים. תוס' הרא"ש. יג. דכל שאסרו חכמים לצאת בו ברשות הרבים אסור לצאת בו לחצר. תוס' הרא"ש. יד. ולא איפריק אליבא דרב. פסקי הרא"ש סימן ב'. טו. משנה יתירא וכו' דקתני ולא בטרסקל לרשות הרבים. תוס' הרא"ש. טז. למידק. תוס' הרא"ש.

* * *

רבינו חננאל

מע"ש, וקיי"ל כוותיה, ומתניתא מסייעא ליה. **נתינת** מרדעת ע"ג חמור [בשבת] דברי הכל מותר לדחות צער בהמה. לתלות קרצטל בפיה משום תענוג הוא, ור' יוחנן ושמואל אסרי וכן הלכה. והני מילי בבהמות גדולות דמשום תענוג, אבל קטנים דמשום צערא הוא, ברה"ר אסורין לצאת הסייחין בקרצטלין שבפיהם אבל בחצר שרי. ומסורכו, פי' חגורה. תניא יוצא אדם באגד שעל גבי (בהמה) [המכה] ובקשישין.

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"כ מהל' שבת הל' י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף ז:

כב ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ח:

כג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

כד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

כה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

כו ז שם סעיף י:

* * *

לעזי רש"י

פייטר"ל. סמלון (רתמת- חזה).
פושל"א. רתמת-זנב.
אישקלי"ט [אישקיליט"א]. זוג (פעמון יד).
בטדי"ל [בטיי"ל]. ענבל (לשון הפעמון).

* * *

מוסף רש"י

יישר. יפה אמרת (לקמן סג:) **שפיר קאמרת** (פסחים נג: חולין עה:). **אריוך.** לשון מלך כמו גור אריה יהודה, להכי קרי ליה לשמואל אריוך דקי"ל הלכה כשמואל בדינא, כי היכי דדינא דמלכותא דינא (מנחות לח:) **או על שם** אריוך מלך אלסר (בראשית יד) דהלכתא כותיה בדינא (חולין עו:). **ומטיילת עמו בחצר.** דליכא מראית העין (לקמן סד:).

* * *

רב נסים גאון

ראיתי פירוש להרבה מן החכמים, מחט נקובה שנגמרה מלאכתה אם ניטל עוקצה טהורה, עוקצה התחתונה שלה שהוא פי המחט, או חרירה והוא מקום הנקב, כבר אין לה תקנה ויצאה מתורת כלי ונתיאשו הבעלים ממנה. ולפיכך שנינו בה טהורה כי מעת שניטל עוקצה או חרירה אדם זורקה לבין הגרוטאות ונתיאש ממנה מלעשותה כלי וטהורה היא. ואם היתה מחט שאינה נקובה ויש לה עוקץ וכבר שיפה אותה ומירקה ואע"פ שעדיין לא נקבה מפני שהיא ראויה ליטול בה את הקוץ הרי היא כתורת כלי וטמאה כמו הנקובה, לפי שהנקובה ראויה לתפירה והיא ראויה להוציא בה את הקוץ. וזו וזו שוין בתורת טומאה כמו שאמרו אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא. וכדומה לו אמרו בתוספתא [ב"ק דכלים פי"א] ואם מתחלה עשאו לכך אפילו פחות מיכן טמא. ובגסטרא אמרו [מס' כלים פ"ב מ"ג] אי זו היא גסטרא כל שניטלו אזניה, ואמרו בתוספתא [ב"ק דכלים פ"ג] ואם מתחלה עשאה בלא אזנים נידונית כחבית. ואשר אמרו בין נקובה ובין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת, אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד הוא דתירגם אביי אליבא דרבה בגלומי, והוא ברזל חתוך שראויה להעשות מחט, והואיל ויש לומר שאם ירצה בעלה לעשותה כלי יכול הוא לעשות כמו שאמרו זימנין דמימליך עלה ומשוי לה כלי מחט ולטלטלה בשבת ונחשוב אותה לענין טלטול כמו הכלים והיא כמו מחט נקובה לענין שבת, אבל לענין טומאה לא הרי היא בחזקת טהורה עד שיגמור מלאכתה ותהיה כלי, כמו שאמרו בתוספתא בסוף בבא קמא דכלים גולמי כלי מתכות הרי הן ככל הכלים אלא שהן טהורין.